

O početnom čitanju i pisanju iz perspektive odgojitelja

Jukić, Marta

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:465201>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-07**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Marta Jukić

O POČETNOM ČITANJU I PISANJU IZ PERSPEKTIVE ODGOJITELJA

Završni rad

Zagreb, srpanj, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Marta Jukić

O POČETNOM ČITANJU I PISANJU IZ PERSPEKTIVE ODGOJITELJA

Završni rad

Mentorica rada:

izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, srpanj, 2024.

Izjavljujem da je moj završni rad rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

SAŽETAK

U radu *O početnom čitanju i pisanju iz perspektive odgojitelja* istaknuta je važnost početnog čitanja i pisanja djece predškolske dobi i razvijanje predčitačkih i predpisačkih vještina u vrtićkoj dobi. S obzirom na to da djeca najmanje godinu dana prije škole provedu u vrtiću, a nerijetko su i godinama u toj odgojno-obrazovnoj ustanovi, odgojitelji snose veliki dio odgovornosti u poticanju rane pismenosti. Svojim kompetencijama i adekvatnim pristupom, djeci nude kvalitetne metodičke aktivnosti usmjeravajući ih k čitanju i pisanju ohrabrujući njihovu prirodnu motivaciju. Bilo aktivnim slušanjem dok mu se čita, bilo igrom i ponuđenim aktivnostima, dijete usvaja pravila i karakteristike jezika, a u ovom radu usmjerili smo se na segment čitanja i pisanja. Teorijskim dijelom rada obuhvaćen je predvidivi razvoj svijesti o jeziku i pisanoj riječi što dovodi do razvoja predčitačkih i predpisačkih vještina. Provedeno je i istraživanje čiji je cilj bio ispitivati mišljenja i stavove odgojitelja o navedenoj temi. Ispitani su odgojitelji u Republici Hrvatskoj (N=46), a anketni upitnik rješavali su u online obliku. Temeljem dobivenih odgovora jasno je da su odgojitelji svjesni važnosti početnog čitanja i pisanja, svojevolumeno ih potiču u razvoju, a svoje znanje spremni su unaprijediti stručnim usavršavanjem.

Ključne riječi: početno čitanje i pisanje, odgojno-obrazovna ustanova, odgojitelji, jezik, pisana riječ

SUMMARY

In the paper *On initial reading and writing from the perspective of preschool teachers*, the importance of initial reading and writing of preschool children and the development of pre-reading and pre-writing skills in kindergarten is emphasized. Given that children spend at least a year in kindergarten before school, and often stay in that educational institution for years, preschool teachers bear a large part of the responsibility for encouraging early literacy. With their competences and adequate approach, they offer children quality methodical activities, directing them to reading and writing, encouraging their natural motivation. Either through active listening while being read to, or through play and offered activities, the child acquires the rules and characteristics of language, and in this paper we focused on the reading and writing segment. The theoretical part of the work covers the predictable development of awareness of language and the written word, which leads to development of pre-reading and pre-writing skills. A survey was also carried out, the aim of which was to examine the opinions and attitudes of educators on the mentioned topic. Preschool educators in the Republic of Croatia (N=46) were surveyed, and the questionnaire was completed online. Based on the answers received, it is clear that preschool teachers are aware of the importance of initial reading and writing, willingly encourage them in their development, and are ready to improve their knowledge through professional training

Key words: initial reading and writing, educational institution, preschool teachers, language, written word

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. RANA PISMENOST.....	2
2.1 Svijest o jeziku.....	3
2.2 Svijest o tisku.....	4
2.3. Bogatstvo vokabulara.....	4
3. PRETČITAČKE VJEŠTINE I RAZVOJ ČITANJA.....	6
3.1. Aktivnosti čitanja.....	7
3.2. Slikovnice – kako ih izabrati?.....	7
4. PRETPISAČKE VJEŠTINE I RAZVOJ PISANJA.....	9
4.1. Faze u pisanju.....	10
4.2. Aktivnosti pisanja.....	10
5. ULOGA ODGOJITELJA U RAZVOJU ČITANJA I PISANJA.....	12
5.1. Kompetencije odgojitelja kao poticatelja djetetove rane pismenosti.....	12
5.2. Prostorno-materijalno okruženje vrtića.....	13
6. PRIKAZ ISTRAŽIVANJA.....	15
6.1. Opis uzorka.....	15
6.2. Opis instrumenta istraživanja.....	17
6.3. Problemi istraživanja.....	18
6.4. Rezultati istraživanja.....	18
7. ZAKLJUČAK.....	25
8. LITERATURA.....	26

1. UVOD

U ovome radu govorit ću o ranoj pismenosti djece, a posebno ću se usredotočiti na početno čitanje i pisanje. Cilj rada jest ispitati stavove i mišljenja odgojitelja prema početnom čitanju i pisanju te ispitati na koji način potiču djecu i kojim aktivnostima.

Boravkom u dječjim vrtićima tijekom stručno-pedagoške prakse i metodika na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu, primijetila sam da djeca jako vole da im se čita te vole istraživati slova i slikovnice. Često se događalo da kada dođem u vrtićku skupinu i sjednem za stol, neko dijete mi dođe sa slikovnicom i zamoli me da mu čitam. Ubrzo bi se oko mene stvorilo puno djece i svi bi pažljivo slušali, a kad bi završila, netko od njih bi donio drugu slikovnicu. Također, motivacija ili završni dio za mnoge provedene aktivnosti bila je upravo slikovnica, priča ili poezija. Isto tako, puno provedenih aktivnosti popratili bismo izradom plakata, a sve eksperimente u istraživačkim aktivnostima djeca su zapisivala na papir. Shvativši važnost početnog čitanja i pisanja i moje buduće profesije odgojiteljice, odlučila sam se da ta sinteza bude tema mog rada.

„Stjecanje jezičnih vještina ističe se kao jedan od najvažnijih zadataka predškolskog razdoblja djeteta“ tvrde nam autorice Likierman i Muter (2007: 171). Jezik je most prema gotovo svakom aspektu djetetova života, a jezične osnove usvaja već do šeste godine svoga života. (Apel i Masterson, 2004) Radi sustavnog stvaranja preduvjeta pismenosti, Zakonom o predškolskom odgoju (NN 94/13, Članak 23.a) i obrazovanju konstatiran je obavezan program predškole godinu dana prije polaska u školu. Iako sadržaji predškole nisu ciljano određeni, trebaju se temeljiti na istraživačkim i stručnim studijama i provode ih odgojitelji. (Lenček i Užarević, 2016) Odgojitelji imaju izuzetno važnu ulogu u poticanju pismenosti jer stvaraju poticajnu okolinu koja podupire i ohrabruje djecu u razvoju pismenosti nuđenjem kvalitetnih materijala i poticaja.

Ovaj rad podijeljen je na dva dijela s tim da se u prvom dijelu opisuje tijek razvoja rane pismenosti, razvoj čitanja i pisanja te uloga odgojitelja u tom procesu. U drugom dijelu je opisano provedeno istraživanje nad 46 odgojitelja i njihov stav o početnom čitanju i pisanju.

2. RANA PISMENOST

Pismenost je složen i dinamičan koncept koji podrazumijeva sposobnost vladanja vještinama čitanja i pisanja. Stoga, rana pismenost označava vještine potrebne za ovladavanje čitanjem i pisanjem prije formalne poduke. (Lenček i Užarević, 2016) Martinović i Stričević (2011) pišu o tome kako se do prije pola stoljeća vjerovalo se da je pismenost vezana isključivo uz školu i da se nad djetetom vrši pismenost te zbog toga sve počinje od prvog razreda osnovne škole kada se čitanje i pisanje podučava formalno. No, činjenica da neka djeca čitaju i pišu prije polaska u školu potakla je istraživače da se dublje bave tom temom. Krajem šezdesetih godina dolazi do preispitivanja rane pismenosti i pismenost se počinje gledati kao satkanu u suodnos s usvajanjem jezika. Prema Apel i Masterson (2004) većina dojenčadi dolazi s prirodnom željom i motivacijom za usvajanjem jezika. Tako se tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog stoljeća razvoj rane pismenosti se svrstava u rano djetinjstvo, gotovo od samog rođenja. Danas je gotovo u cijelosti prihvaćen stav da se pismenost razvija od rođenja jer se već tada razvija auditivna osjetljivost. (Martinović i Stričević, 2011) Lenček i Užarević (2016) ističu da se u ranoj dobi razvijaju nenadoknadle vještine rane pismenosti koje su važne za cjeloživotno učenje.

Tijekom prve godine života, priprema se glasovna baza govora i razumijevanje. Najintenzivniji je intonacijski element govora usko vezan uz emocije, geste i mimiku. U prvoj polovici druge godine, djetetov govor se sastoji od pojedinih riječi (*mama, tata*), a već u drugoj polovici povezuje dvije riječi (*Gdje mama?*) (Posokhova, 1999). U trećoj godini dijete obično ispravno izgovara većinu glasova i stvara rečenice. (Apel i Masterson, 2004) U razdoblju između treće i četvrte godine, djeca obično usvoje osnovu materinskoga jezika. „Osnova materinskoga jezika označava usvojenost temeljnih odrednica svih jezičnih sastavnica čime jezik postaje dominantno sredstvo za ostvarivanje interakcija.“ (Kuvač-Kraljević, 2015: 31)

Autorice Martinović i Stričević (2011) kao ključne čimbenike razvoja rane pismenosti izdvajaju:

- model odrasloga
- poticaji odrasloga
- količina izloženosti odgovarajućim materijalima za čitanje.

Čimbenici kojima se određuje učinkovitost u ovladavanju vještinama rane pismenosti dijele se na razumijevanje jezičnih znanja te sposobnosti i vještina poput vidne percepcije, pažnje, grafomotorike i drugih. Razumijevanje jezičnih znanja je najbolji pokazatelj rane pismenosti, ali i pretkazatelj vještine čitanja i pisanja. (Kraljević i ostali, 2019)

2.1 Svijest o jeziku

Jezik je izrazito bogat, precizan i kompleksan sustav u kojem se kombiniraju glasovi, riječi, znakovi i rečenice s ciljem samoizražavanja i slušanja i razumijevanja drugih. (Apel i Masterson, 2004) Autorica Kuvač-Kraljević (2015) jezik definira kao sustav simbola i pravila kojima se ti simboli povezuju u veće cjeline. Sposobnost korištenja govornog jezika temelj je svih ostalih jezičnih oblika.

Jezični razvoj je proces koji ima svoj tijek i stil. (Kuvač-Kraljević, 2015) Da bi se jezik razvijao, potrebno je razviti fonološku svjesnost koja označava svijest o izgovorenoj riječi sa svim njezinim fonološkim jedinicama - slog, rima i fonem. Uspostavljanje vještine shvaćanja i upravljanja fonološkim jedinicama prati hijerarhijsku strukturu počevši od najjednostavnije - slogovne svjesnosti koju shvaća već u dobi od tri do četiri godine. Prisutnost rime prepoznaje u dobi od četiri i pet godina i tada počinje samostalno izgovaranje riječi koje se rimuju. Fonemom ovladavaju na način da prvo spoznaju fonemsko stapanje, a nakon toga fonemsku raščlambu. Fonološka svjesnost će u početku procesa shvaćanja biti uspješnija na jednostavnijim i kraćim riječima. Dijeli se na implicitnu i eksplicitnu. Implicitna se odnosi na sposobnost slogovanja riječi, primjerice slogovi *mo-re* čine riječ *more* i obratno. Eksplicitna označava mogućnost fonemskog rastavljanja i slaganja riječi, usporedbe radi niz fonema *k-u-ć-a* čine riječ *kuća* i obratno. (Kraljević i ostali, 2019)

Nakon što je dijete postalo govornikom, počinje prepoznavati i koristiti se i drugim aspektom jezika – pisanom riječi koja je temelj razvoja vještine čitanja. (Apel i Masterson, 2004; Moomaw i Hieronymus, 2008)

2.2 Svijest o tisku

Djeci je potrebno čitati od najranije dobi. Tako dijete uči o knjigama i pravilima pisanog jezika koje odrasli, nakon usavršene vještine čitanja, uzimaju zdravo za gotovo. Promatrajući odraslog kako mu čita, dijete uči kako držati knjigu i kako okretati stranice, usvaja pravilo da se tekst čita slijeva na desno i odozgo prema gore te shvaća razliku između tiska i slike. Naposljetku, uočava granice između riječi koje označavaju kraj jedne riječi i početak druge i činjenicu da su riječi skup slova. (Apel i Masterson, 2004; Moomaw i Hieronymus, 2008)

Prema Moomaw i Hieronymus (2008) proces čitanja hijerarhijski je komponiran na način da kreće od cjeline i raščlanjuje se prema manjim dijelovima. Djeca prvo odijele tekst od ostalog na stranici, nakon nekog vremena uoče riječi u tekstu i u konačnici prepoznaju da su riječi sačinjene od slova koje se izgovaranjem pretvaraju u jedinice glasova. Vještinu govora, dijete je usvajalo spontano, bez razmišljanja o glasovima koje izgovara, međutim u učenju čitanja i pisanja, treba aktivno razmišljati o jeziku i jezičnim pravilima i strukturama.

Slikovnice su neupitno bitan aspekt razvoja dječjeg govora, stvaralaštva i mašte, a ujedno predstavljaju prvi dodir djeteta s književnošću i pisanom riječi. S obzirom na to da predstavljaju sinergiju ilustracije i teksta, na to se gleda kao na neodvojivu cjelinu. Međutim, autori su različitih mišljenja i neki njeguju uvjerenje veće važnosti teksta nasuprot ilustracije. Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) ilustracije u slikovnicama isključivo opisuju kao poticatelje kreativnosti i imaginacije. S druge strane, vrednovanje ilustracija u slikovnicama s položaja jezičnog aspekta, ima drugačiju vrijednost. Dok odrasli čitaju djeci, djeca više pažnje obraćaju na slike nego na tekst i to ograničava njihovu sposobnost identificiranja teksta. U skladu je to sa istraživanjem da predškolska djeca jednostavno povezuju nazive komercijalnih proizvoda sa kontekstualnim simbolom ili slikom, ali kada im se izuzme kontekstualni simbol, obično nisu uspjeli identificirati naziv. (Treiman i ostali, 2007)

2.3. Bogatstvo vokabulara

Za razliku od razvijanja fonološke svijesti i svijesti o pisanoj riječi, bogaćenje rječnika nema dobnu granicu u kojoj se usvaja. Naprotiv, ovaj aspekt pismenosti razvija se tijekom cijelog života.

Većina beba prvu riječ izgovaraju u dobi između 9 i 12 mjeseci, a od 18. mjeseca kroz prve četiri godine djetetov rječnik skokovito raste. (Apel i Masterson, 2004) U razdoblju od progovaranja prve riječi do otprilike 18. mjeseca, dijete u mentalni leksikon mjesečno pohrani oko 9 riječi. Otprilike u 18. mjesecu, dolazi do naglog povećanja rječnika (otprilike 50 riječi) i to se naziva *leksički brzac*. To djetetu omogućuje da barata do tada nepoznatim jezičnim sastavnicama i pravilima. (Kuvač-Kraljević, 2015) U četvrtoj i petoj godini, djetetov rječnik penje na novu razinu jer proširuje značenja već mu poznatih riječi. Primjerice, otprije je znao da je njegov brat prvi razred, ali sada zna da riječ *prvi* može predstavljati i to da je netko prvi u redu čekanja te će bez problema donijeti prvu knjigu s police. (Apel i Masterson, 2004)

Značajna odrednica koja pridonosi bogaćenju rječnika kod djece je čitanje naglas. Osim što razvijaju knjiški vokabular, obogaćuju i vokabular kojim se koriste svakodnevno, stoga su djeca kojoj se čita naglas u prednosti su nad onima kojima se ne čita kada je u pitanju polazak u školu jer upute od nastavnika uglavnom dobivaju usmenim putem. (Lenček, 2015) Zbog toga, lakše će razumjeti upute, sigurnije postaviti pitanje i uspješnije izraziti mišljenje.

Neosporna je činjenica je da se čitanjem obogaćuje vokabular počevši od djetinjstva i zadržavajući to svojstvo cijeloga života.

3. PRETČITAČKE VJEŠTINE I RAZVOJ ČITANJA

Učenje čitanja sastoji se od povezivanja jezičnog sustava i sustava za prepoznavanje predmeta, što znači da bez jezika nema čitanja. Čitanje nije urođeno i svako dijete treba posebno podučavanje kako bi savladalo tu vještinu jer mozak nije predviđen za čitanje. "Mozak nema unaprijed predviđenu strukturu koja omogućava čitanje, a s druge strane nitko ne može naučiti čitati gledajući druge ljude kako čitaju." (Peti-Stantić, 2019: 46) Razvijanje vještine čitanja rezultat je poticajne okoline koja djetetu pruža sve navedene mogućnosti. Dijete usvaja te vještine neprimjetno, svakodnevno, kroz igru u i zabavu. Pred odlazak u školu, djeca bi svakako trebala steći predčitačke vještine koje ga pripremaju za svladavanje tehnike čitanja u školi. Preduvjet vještine čitanja su predčitačke vještine koje dijete stječe prirodno i u svakodnevnom životu čitanjem, razgovorom, igrom, dobivanjem prilika da isprobava vještine pričanja i prepričavanja, rukovanjem knjiga i mnoge druge. (Čudina - Obradović, 2002)

Prve predčitačke vještine su govorne vještine. One obuhvaćaju prepoznavanje smisla rečenice i njezino značenje, spoznaju da se rečenica sastoji od riječi i da ima strukturu, odnosno početak, srednji dio i kraj. Nakon toga, dijete upoznaje obilježja teksta što podrazumijeva ispravno držanje knjige u ruci, uočavanje činjenice da se tekst čita slijeva na desno, odozgo prema dolje i u konačnici spoznaje da onaj tko mu čita izgovara ono što je napisano. Zajedničkim čitanjem s djecom i skretanjem pozornosti na pisane komponente u okolini, djeca usvajaju oblike pojedinih slova i povezuju ih s glasovima što je posljednja predčitačka vještina nakon koje je dijete pripravno stjecati čitačke vještine. Zatim slijedi razvijanje vještine glasovne osjetljivosti i može se reći da je to početak čitanja jer ta vještina podrazumijeva sposobnost zamjene glasova slovima i obratno. (Čudina - Obradović, 2002) Prije razvoja vještine čitanja, zna se desiti da dijete „pročita“ neku riječ, a to se zove „izranjajuće čitanje“. To pretvaranje djeteta da čita dok izgovara otprije poznate natpise i pokušaj pisanja na razne načine koji nisu u skladu s jezičnim pravilima su izvrstan preduvjet i motivacija za razvijanje nadolazećih vještine pisanja i čitanja. (Lenček i Užarević, 2016)

Istraživanja čitalačke pismenosti (PIRLS 2011) pokazala su kako djeca koja su barem tri godine bila u vrtićkom kolektivu imaju bolje čitalačke vještine

U nastavku su objašnjene aktivnosti čitanja koje je dobro provoditi u svrhu poticanja rane pismenosti u vrtiću, ali i u obiteljskom domu.

3.1. Aktivnosti čitanja

Najbitnije je djeci nuditi i čitati kvalitetan materijal. Odgojitelj treba pronalaziti razne mogućnosti da djeca budu u kontaktu s pisanom riječi i uključivati priče i ostale oblike jezika u odgojno – obrazovni proces. (Moomaw i Hieronymus, 2008) Lawrence (2003) izdvaja neke od poticajnih aktivnosti. Kartice s imenima na ploči pomažu djeci u prepoznavanju pisanog oblika svog imena i imena svojih prijatelja.. Vještinu čitanja mogu usvajati i kroz razne manipulativne i grupne igre poput *banke riječi*, *abecednog binga* i mnogih drugih. Također je važna dokumentacija eksperimenata i projekata. Dokumentacijom o projektima, djeci je omogućeno da svoja zapažanja vide zapisane, a dobro je uz napisano priložiti i fotografije kako bi djeca napravila poveznicu između slike i riječi.

Lawrence (2003) napominje da se djeci treba čitati barem jedno dnevno. Međutim, autorica Peti – Stanić (2019) napominje da roditelji sve manje čitaju djeci, a umjesto toga im nude privlačnije medije poput računala ili televizora.

Ono šta nas prvo asocira na aktivnosti čitanja su svakako slikovnice koje moraju biti izabrane pažljivo, a ne nasumično.

3.2. Slikovnice – kako ih izabrati?

Prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci jesu slikovnice, a ujedno je to i djetetov prvi doticaj sa književnošću i napisanom riječi, odnosno tekstem. Nužno je voditi brigu o kvaliteti slikovnica koje se daju djeci jer su one vodilje u svijet pismenosti. (Martinović i Stričević, 2011)

Slikovnica svoj sadržaj predstavlja slikovnim i tekstualnim vidom komunikacije te svoju kvalitetu mora potvrditi na likovnoj i jezičnoj razini. Šišnović (2011/2012) nam govori kako je važno uskladiti umjetničku i pedagošku vrijednost slikovnice. U povijesti stvaralaštva slikovnice u Hrvatskoj, na ilustracije preuzete iz inozemstva, dodavao se tekst. Danas je situacija obratna i autor teksta nakon napisanog teksta stvara predodžbu ilustracija koju likovni umjetnik mora poštovati, čime je ograničen njegov slobodni pristup. Bit slikovnice razlikuje se u odnosu na različite kulture i zemlje. Dok se u nekim zemljama slikovnica koristi uglavnom samo u svrhu zabave, u drugima je ona u službi ideološkog i obrazovnog medija. U Republici Hrvatskoj slikovnica je uvrštena u dječju književnost čime se pokazuje njezina

važnost. (Martinović i Stričević, 2011) Svakako, slikovnica ima i zabavnu slikovnice jer kroz igru sa slikovnicom dijete uči i mašta. (Šišnović, 2011/2012)

Slikovnice se dijele na osnovi više kriterija. Majhut i Zalar (2008) podijelili su slikovnice s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta.

Po obliku se dijele na leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka te multimedijaska slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk, a uz navedene nadodana je i elektronička slikovnica koja je sve češća. S obzirom na strukturu izlaganja, mogu biti narativne i tematske. Sadržaj slikovnica je raznolik i obrađene su mnoge teme, ali najzastupljenije su teme o životinjama, svakodnevnom životu, abecedi... Likovne tehnike mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice te interaktivne slikovnice. Zadnji kriterij, sudjelovanje recipijenta, određuje se prema tome da li se dijete može samostalno služiti slikovnicom ili mu je potrebno posredovanje odrasle osobe. Majhut i Zalar (2008)

Zbog djetetove koristi i dobrobiti nužno je voditi brigu u kvaliteti slikovnica koje im se daju. Prema Popsek (2021) kvalitetna slikovnica je ona koja je:

- Primjerena djetetovoj dobi
- Estetski privlačna
- Ima edukativnu vrijednost
- Realne ilustracije i slike objašnjavaju pojmove
- Tekst je jasan i zanimljiv
- Pisana je dovoljno velikim slovima
- U skladu je s interesima i ima svrhu

Nakon što dijete razvije senzibilitet za riječ, razvojno predvidivo je razvijanje interesa za pisanje.

4. PRETPISAČKE VJEŠTINE I RAZVOJ PISANJA

“Pisanje je djelatnost izražavanja vlastitih misli i osjećaja sustavom znakova koji se naziva pismo.” (Bežen, Reberski, 2014: 20) Prethodno usvojenim predčitačkim vještinama, djeca usvajaju i mehanizam pisanja – da se piše slijeva nadesno i odozgo prema dolje te shvaćaju da se neka riječ sastoji od određenog redoslijeda slova. Iako djeca interes za pisanje počinju razvijati u vrtićkoj dobi, a posebice u predškolskoj, to ne znači da odmah pišu pravilna i prepoznatljiva slova. (Moomaw & Hieronymus, 2008) Učenje vještine pisanja, dijete usvaja značenje, oblik i funkciju slova i riječi čime se razvijaju i djetetove intelektualne sposobnosti. (Bežen & Reberski, 2014) Dijete postepeno razvija finu motoriku potrebnu za pisanje i eksperimentira s priborom za pisanje. Za pravilan hvat pisalice potrebno je vrijeme i vježbanje, a do pravilnog hvata dijete prolazi kroz određene faze. (Moomaw & Hieronymus, 2008)

1. Hvat šakom - Obično dijete u početku obuhvati olovku sa sva četiri prsta, a nerijetko se desi da neka djeca okrenu šaku tako da im je nadlaktica okrenuta ka tijelu.
2. Hvat s tri prsta - Kažiprst i srednjak su postavljeni s vanjske strane olovke, a palac se nalazi nasuprot njih.
3. Tronožac - Tronožac je uobičajena pozicija za pisanje s kažiprstom pozicioniranim na vrhu olovke, srednjakom iza olovke i palcem na suprotnoj strani.

Bežen i Reberski (2014) tvrde da je ruka veza mozga, oka i rukopisa i stoga mora biti uključena u razmatranju vještine pisanja. Nepravilno držanje olovke uzrokuje neuredan rukopis. Po načinu držanja olovke može se uočiti koliko je dijete imalo iskustva i prilika za pisanje. (Moomaw i Hieronymus, 2008)

Moomaw i Hieronymus (2008) vjeruju da kakav god bio način držanja olovke, ne treba ga ispravljati jer dijete obično drži olovku kako mu je najlakše, a inzistiranje na pravilnom načinu držanja olovke može biti obeshrabrujuće za želju pisanja. Likierman i Muter (2007) mišljenja su da nepravilno držanje olovke treba ispravljati u dobi od pet godina i za to predlažu korištenje trobridnog gumenog drška za olovke kojeg bi djeca trebala koristiti stalno, i za pisanje i za crtanje. Lawrence (2003) se slaže da dijete usvojene dobre navike držanja olovke i pisanja zadržava cijeli život te da je loše navike stvorene u početku zahtjevno ispraviti te navodi upute kojima usvaja dobre navike. Za početak, dijete treba imati dobar položaj tijela tako da mu visina stolice i stola omogućuju micanje rukama po papiru bez grča, treba sjediti na dobroj udaljenosti od stola i dobro je da stopala dotiču pod. Na stolu bi trebalo biti dovoljno prostora

za nesmetano postavljanje olovaka i bojica oko papira. Bilo bi dobro da se djeci nude pisaljke različitih boja, tekstura i debljine. Papir ili ploča po kojoj piše bi trebao biti dobre kakvoće i ne klizati po stolu. Uz navedeno, važno je obratiti pozornost i na osvjetljenje kako bi na stolu bilo dovoljno svjetla, bez stvaranja sjene.

Tempo razvoja pismenosti se razlikuje ovisno o djetetu, ali faze razvoja svi prolaze istim slijedom, neovisno o materinskom jeziku. (Moomaw, Hieronymus, 2008)

4.1. Faze u pisanju

Moomaw i Hieronymus (2008) kategoriziraju šest faza pisanja.

Prva faza se naziva *šaranje* i označava djetetov prvi pokušaj pisanja. Nalik je fazi šaranja u likovnom izražavanju, ali je promišljenije. Druga faza nazvana *linijsko/repetitivno slikanje* ili *osobni rukopis*. Dječje šaranje se pročišćava i počinje nalikovati standardnom pisanju. U trećoj fazi pojavljuju se oblici slični slovima jer mnogo znakova koje djeca pišu izgledaju kao prava slova. U četvrtoj fazi javlja se reproduciranje slova. Dijete pokazuje namjeru da slovima predstavlja riječ, a to često radi na način da jednim slovom predstavi jednu riječ, uvaženo kao *veza jedan-prema-jedan*. U petoj fazi uspostavljena je veza između glasova i slova. U početku riječ obično predstavljaju prvim suglasnikom te riječi, a postepeno dodavaju suglasnike te na kraju samoglasnike. Iako pokazuju znanje o strukturi riječi, sasvim je normalno da u toj fazi poneki glas izostave ili neke glasove prikažu krivim slovima. U konačnici dolaze i do šeste faze u kojoj shvate da riječ ima uvriježen raspored slova koji je čine takvom. S obzirom da taj način pisanja zahtijeva više napora dok ne postane automatski, djeca se često vraćaju na petu fazu vlastitog pravopisa jer na taj način brže izražavaju svoje misli. Neovisno u kojoj je fazi, svaki djetetov napor za pismenim izrazom treba se cijeniti i dobro mu je nuditi aktivnosti koji će ga potaknuti na pisanje.

4.2. Aktivnosti pisanja

Djetetov ulazak u svijet pisanja treba biti vrijedan odgojiteljeve pažnje i prihvaćen kao dobrodošao. Uključivanje pisanja u što više svakodnevnih aktivnosti omogućuje djetetu da istražuje tisk u raznim područjima. "Djetetov interes za pisani tekst može se razvijati naglašavanjem postojećeg uobičajenog tiska u dječjoj okolini i osmišljavanjem i provođenjem

aktivnosti s djecom koja uključuju smisleni i funkcionalni tisak u prostoru u kojem ona borave.” (Moomaw i Hieronymus, 2008: 228)

Trogodišnjaci već imaju viziju o funkciji slova, odnosno da se nizom slova zapisuje jezik. Međutim, tek s oko pet godina imaju preciznija predstavu o funkciji slova i vezi između slova i glasova. (Apel i Masterson, 2004) Lawrence (2003) navodi sljedeće zabavne igre koje pripremaju djetetovu ruku za pisanje, a igraju se kada su djeca sposobna prepoznati slova.

Oblikovanje slova u pijesku je vježba namijenjena dobi od 3,5 do 4,5 godina sa svrhom vježbe pisanja oblika slova koristeći se izravno rukom. U dobi od oko 4 godine, pisanje slova na ploči može biti jako korisno i zanimljivo. Koristeći šarene krede većeg promjera kojima pišu po ploči, dijete vježba pokrete ruku, prstiju i zapešća. Primjerice, ponudi mu se više slova od kojih izabere jedno i po primjeru ga crta na ploči. Dobro je pisati po ploči prije prelaska na papir, premda jedno ne isključuje drugo. Uvijek može kombinirati podloge i pisaljke. U dobi od oko 4 do 4,5 godina dijete je sigurnije u pisanju oblika slova, što se uočava i na papiru.

Primjeri pisanih aktivnosti mogu se provoditi svakodnevno, primjerice izrada čestitki, opisivanje omiljenih likova iz priče, zapisivanje podataka o eksperimentima, dokumentiranje aktivnosti ili projekta i mnogi drugi načini. Pisanje se može komentirati i sa drugim vidovima izražavanja. Shodno tome, izmišljanje vlastitog završetka priče ili cijele priče je izvrsna sinteza umjetničkog izražavanja i pisanja. (Lawrence, 2003)

Moomaw i Hieronymus (2008) izdvajaju sljedeće aktivnosti pogodne kutku za pisanje:

- Izrada grupnih slikovnica
- Džepne priče
- Pisanje dnevnika
- Pisanje u interaktivnim tabelama

Pisaći pribor može se čuvati u kolicima s priborom za pisanje, a kovčezi s pisaćim priborom su prijenosni i zbog toga su idealni da ih djeca po potrebi i želji nose kući i u vrtić.

Neke od neizostavnih aktivnosti za poticanje vještine pisanja, prema Lawrence (2003) su:

- Izrada slova od hrapavog/brusnog papira
- Izrada *Pomične abecede*
- Slikanje slova prstima (umakanjem u boju)
- Radni listovi i radne bilježnice za predškolce.

5. ULOGA ODGOJITELJA U RAZVOJU ČITANJA I PISANJA

Okruženje djeteta igra veliku ulogu za njegov razvoj ka samostalnoj, samopouzdanjoj i socijalno kompetentnoj osobi. Okruženje čine one osobe kojima je dijete svakodnevno okruženo, a jedna od njih je i odgojitelj. Odgojitelj je onaj koji sluša i čuje dijete, kvalitetno se priprema za rad, fleksibilan je i uvažava interes i mogućnosti djece u određenom trenutku. U suvremenom odgojno-obrazovnom pristupu, dijete je ravnopravan i aktivan sudionik zajedničkog učenja. Ishodi zajedničkog djelovanja, iako nepredvidivi i neizvjesni, uvaženi su od strane odgojitelja. (Slunjski, 2011) Poticanjem djeteta u razvoju znanja i vještina, odgojitelj ciljano djeluje na dijete i osigurava mu sljedeću stepenicu učenja. Neizostavan dio razvoja djeteta u vremenu kada boravi u vrtiću je razvoj rane pismenosti. Autorice Aladrović – Slovaček i Reparinac (2023) naglašavaju da odgojitelji imaju veliku ulogu u razvoju djetetove pismenosti s obzirom na to da djeca provode trećinu dana u vrtiću.

5.1. Kompetencije odgojitelja kao poticatelja djetetove rane pismenosti

Kompetencija se definira kao “nadležnosti, prava odlučivanja, stručnosti, sposobnosti i znanja koja neka osoba ima u određenom području”. (Ćatić, 2012 prema Anić, 2000, str. 423). Hrvatska pedagoška literatura izvodi pojam kompetencije kao “osobne sposobnosti da se čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti, što osoba može dokazati na formalni i neformalni način” (Ćatić, 2012 prema Mijatović, 2000). Iako postoji više definicija pojma *kompetencija*, neosporno je da uključuje znanja, vještine i stavove. Odgojitelj, kao učinkoviti praktičar treba biti orijentiran individualnim potrebama i mogućnostima djece, načinima i organizaciji procesa učenja, ciljevima strategija, procjeni njihovih učinaka i spreman na cjeloživotno učenje. (Slunjski i ostali, 2006)

Djeca su od rođenja okružena odraslim osobama koji su prvi primjer, model i oslonac, kako u životnim situacijama tako i u putu opismenjavanja. S obzirom da razvoj rane pismenosti počinje već od najranije dobi, uloga odgojitelja izrazito je važna u cijelom procesu djetetova boravka u vrtiću. Odgojitelj taj koji uz roditelje potiče djetetovu želju za čitanjem i pisanjem posrednim i neposrednim djelovanjem te stvarajući poticajno okruženje prostora obogaćeno raznim oblicima pisane riječi. Taj način imenovan je kao *cjelovit pristup jeziku*. (Moomaw i Hieronymus, 2008) Adekvatna potpora odgojitelja usmjerena individualnim potrebama i

mogućnostima djece omogućuje prelazak djece u zonu proksimalnog razvoja. (Žuvela i Guštin, 2010) Nadasve, mora stvoriti emocionalno ozračje u kojem će se djeca osjećati slobodno i podržavano, biti empatičan te slušati i uvažavati potrebe djeteta. Iskazujući svoje znanje u prepoznavanju mogućnosti i faza u kojima se dijete nalazi, osmišljavajući aktivnosti misleći na sve aspekte, neće biti problema da se dijete nesmetano razvija u području pismenosti te u konačnici uspješno svlada predčitalačku i predpisalačku vještinu spremnu danjem napredovanju ka čitanju i pisanju.

5.2. Prostorno-materijalno okruženje vrtića

“Prostor u kojem se potiče opismenjavanje mora biti pomno isplaniran. Mora omogućavati interdisciplinarni pristup poučavanju čitanja i pisanja, ali i uvažavati individualne potrebe interese svakog djeteta.” (Špehar, 2002: str. 2) Kvalitetno prostorno-materijalno uređenje od velike je važnosti za motivaciju djece da krene u istraživanje. Ono što pospješuje motivaciju je osjećaj zadovoljstva i ugone i zato je pri osmišljavanju prostora nužno voditi brigu o estetici i funkciji materijala koje prostor nudi. Centar za početno čitanje i pisanje treba biti smješten u relativno mirnom dijelu sobe i poželjno ga je smjestiti kraj centara koji imaju nižu razinu buke i u blizini prozora. (Wrlter, 2014) Raznovrstan, estetičan i zanimljiv materijal ključ je djetetove motivacije i želje za ulaskom u aktivnost. Djeci treba nuditi i jednostavnije i složenije materijale vodeći brigu o dobi djece, razvojnim mogućnostima i fazama u kojima se nalaze. (Žuvela i Guštin, 2010)

Prema Špehar (2002) centar početnog čitanja i pisanja treba sadržavati:

- Prostor za pisanje, uključujući i pribor (olovke, bojice, flomasteri, papiri)
- Knjižnicu (kutić uređen udobnom sjedalicom, jastucima, širok raspon knjiga uključujući slikovnice, bajke, basne, enciklopedije i pjesme)
- Stol za izrađivanje knjiga (prazne knjige razolikih oblika, papiri, pribor za pisanje, škariće, ljepilo i ostalo)
- Prostor za slušanje (udoban kutić za glazbu opremljen kasetofonom, gramofonom i slično)

Dobro je mijenjati i dodavati materijal vodeći brigu o interesima, iskustvu i stupnju razvoja djece. Povremeno se djeci može ponuditi papir u drugim bojama, pastelni papir, ploče za

pisanje ili neke zanimljivo dizajnirane pisaljke. Ipak, nije dobro pretrpavati i ponuditi previše stvari u isto vrijeme jer se tada djeca teže snalaze i stvari im odmažu pažnju što dovodi do međusobne svađe. Treba voditi računa da za stolom imaju dovoljno mjesta, dovoljno da ne dodiruju jedno drugo. (Moomaw i Hieronymus, 2008)

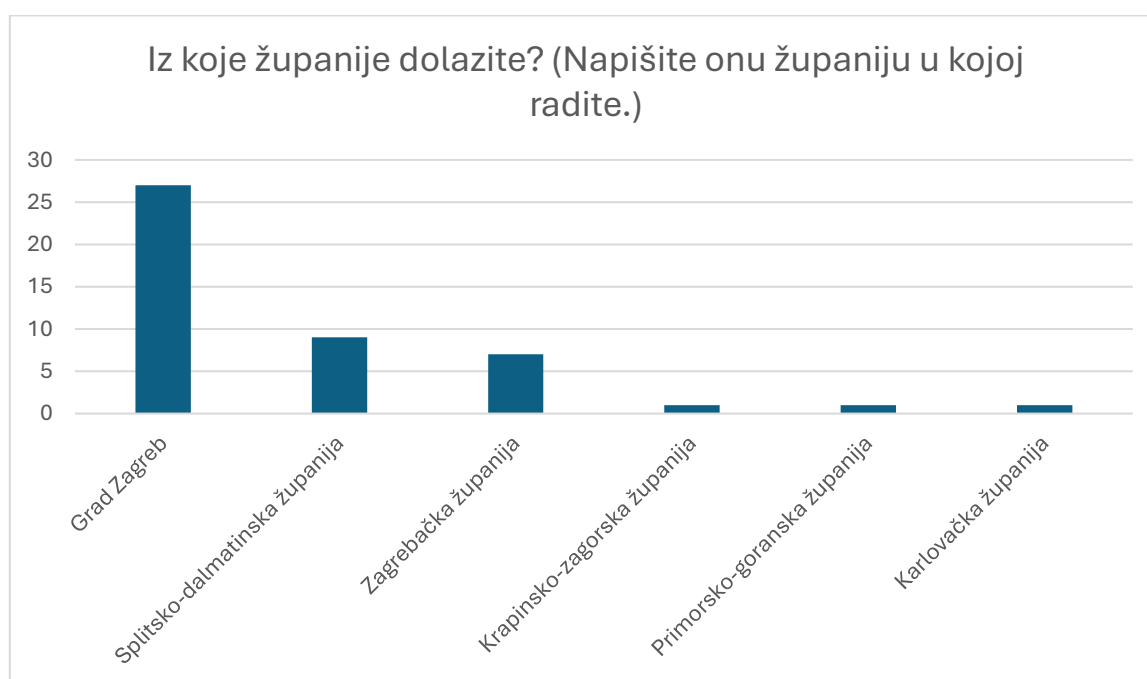
Sve primjere djetetovih radova valja sačuvati u njegovu mapu ili fascikl jer se na taj način dokumentira napredak tijekom procesa savladavanja vještine pisanja. Poželjno je i bilježenje samog tijeka aktivnosti, primjerice način držanja olovke, udio pružene pomoći od strane odgojitelja zatražene od djeteta i izjave. (Moomaw i Hieronymus, 2008)

6. PRIKAZ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mišljenja odgojitelja o važnosti provođenja aktivnosti početnog čitanja i pisanja, o aktivnostima koje provode u predškolskim ustanovama i koliko često te kako se pripremaju za iste. Ispitano je i koliko su zainteresirani za dodatna usavršavanja za navedenu temu.

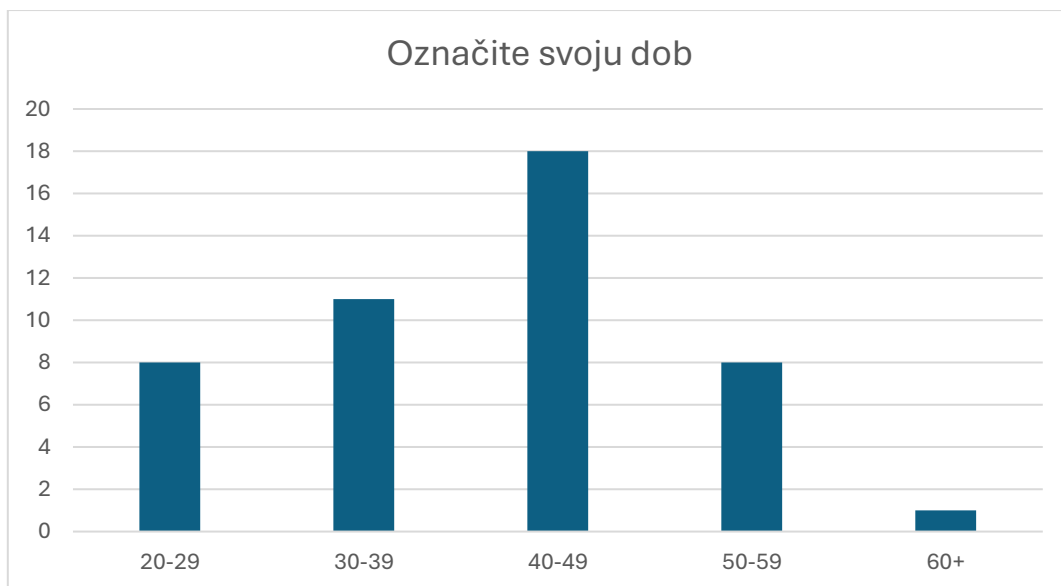
6.1. Opis uzorka

U istraživanju je sudjelovalo 46 ispitanika. Svi ispitanici su žene – odgojiteljice s područja Republike Hrvatske. Najviše ispitanika je s područja Grada Zagreba, njih 27, zatim s područja Splitsko-dalmatinske županije iz koje je sudjelovalo 9 ispitanica. Slijedi Zagrebačka županije iz koje je sudjelovalo 7 ispitanica, a iz Krapinsko-zagorske, Primorsko-goranske i Karlovačke županije sudjelovala je po jedna ispitanica. Navedene županije su one u kojima ispitanice rade.

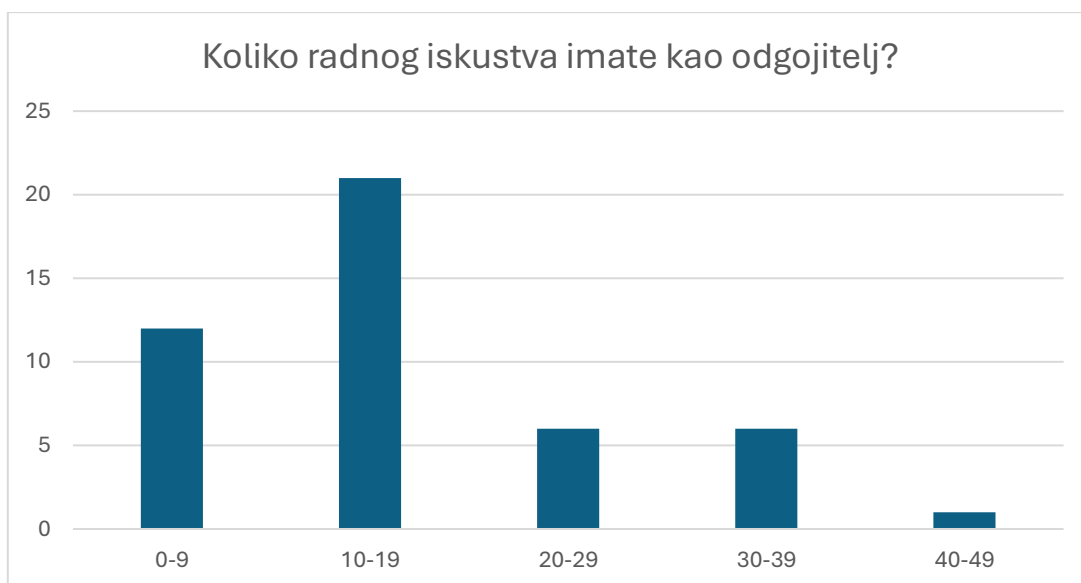
Grafikon 1: Prikaz županija u kojima ispitanice rade

Najviše ih je u dobi od 40 – 49 godina, njih 18, a 11 ispitanica je u dobi od 30 – 39 godina. Po 8 ispitanica je u dobi od 20 – 29 godina i 50 – 59 godina, a samo jedna broji 60 ili više godina.

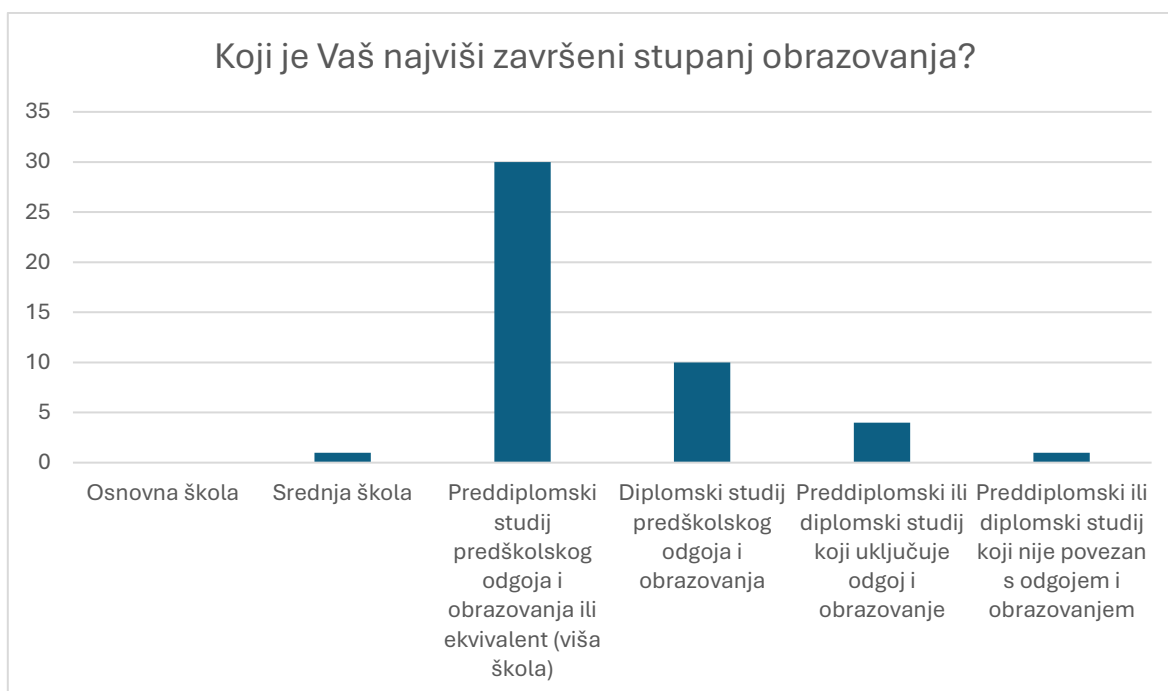
Grafikon 2: Prikaz dobi ispitanih odgojiteljica

Ukupno 21 ispitanica ima između 10 i 19 godina radnog iskustva kao odgojiteljica, njih 12 ima do 9 godina iskustva u radu, po 6 godina radnog iskustva imaju one u dobi od 20 – 29 i 30 – 39 godina, a jedna ispitanica ima više od 40 godina iskustva u radu.

Graf 3: Prikaz radnog iskustva ispitanih odgojiteljica

Što se tiče najviše završenog stupnja obrazovanja, prednjači preddiplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja ili ekvivalent (viša škola) kojeg je završilo 30 ispitanica. 10 ispitanih odgojiteljica završilo je diplomski studij predškolskog odgoja i obrazovanja. Preddiplomski ili diplomski studij koji uključuje odgoj i obrazovanje završile su 4 ispitanice odgojiteljice, a samo jedna je završila preddiplomski ili diplomski studij koji nije povezan s odgojem i obrazovanjem. Također, samo jedna odgojiteljica navodi srednju školu kao najviši završeni stupanj obrazovanja.

Graf 4: Prikaz najvišeg završenog stupnja obrazovanja ispitanih odgojiteljica

6.2. Opis instrumenta istraživanja

Odgovori su se prikupljali metodom anketiranja i anketirani su isključivo odgojitelji. Anketni upitnik se provodio u online formatu. Prvi dio upitnika su primarna sociodemografska obilježja. Drugi dio upitnika koncipiran je tako da stupnjevi na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva znače: 1 = uopće se ne slažem, 2 = ne slažem se, 3 = niti se slažem niti ne slažem, 4 = slažem se, 5 = potpuno se slažem koji ispituju mišljenje i stavove odgojitelja ispitanika. Sljedeći dio ankete svodio se na odabir između ponuđenih odgovora s otvorenom mogućnošću za više odgovora. Posljednji dio ankete ispituje želju odgojitelja za usavršavanjem znanja o navedenoj temi.

6.3. Problemi istraživanja

Izdvajaju se 4 problema koji istražuju stavove odgojitelja o početnom čitanju i pisanju u predškolskom razdoblju.

Problem 1:

Ispitati mišljenje odgojitelja o važnosti početnog čitanja i pisanja u predškolskoj dobi i razmotriti stavove trebaju li djeca te dobi znati čitati i pisati velika tiskana slova.

Problem 2:

Ispitati koliko odgojitelji potiču djecu u usvajanju vještine pisanja i u kojoj mjeri su upoznati sa novim slovopisom i fazama pisanja.

Problem 3:

Ispitati kada i na koji način biraju aktivnosti početnog čitanja i pisanja te kako biraju slikovnice koje čitaju djeci.

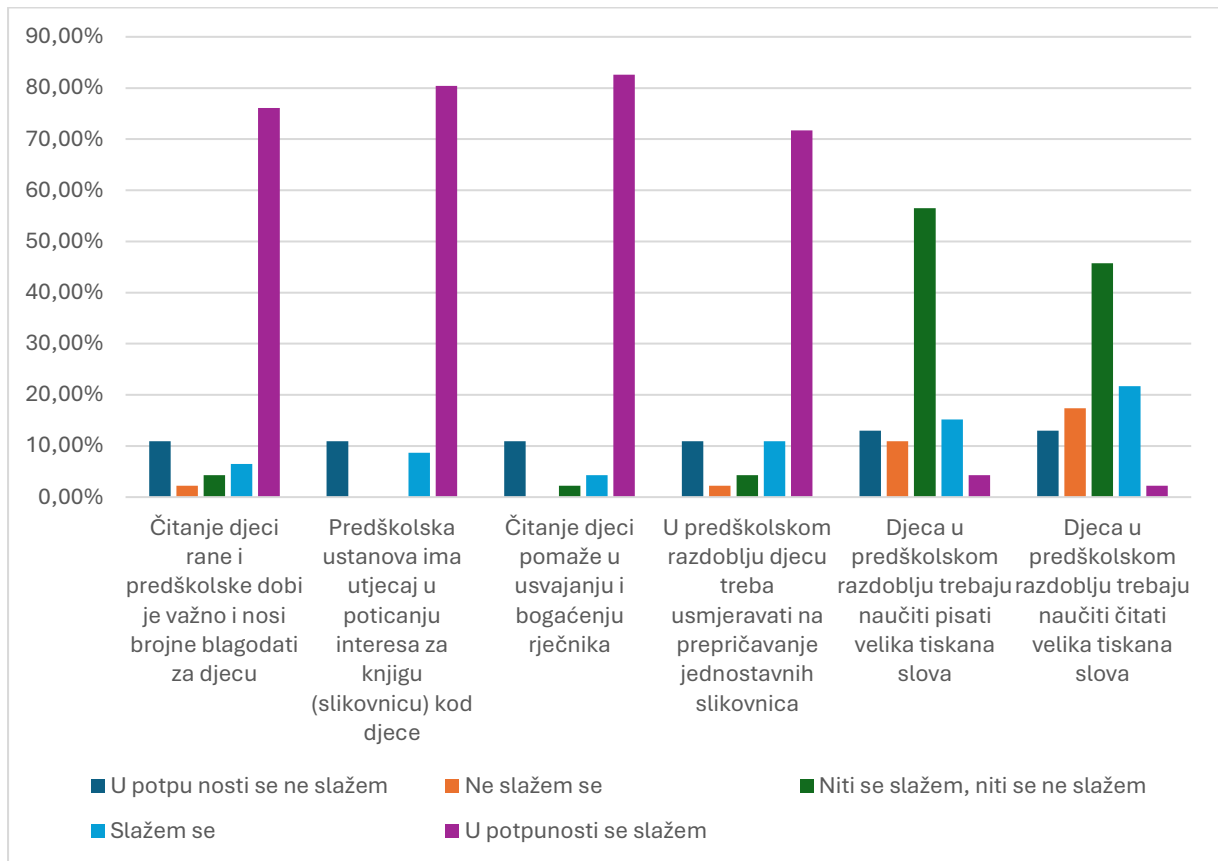
Problem 4:

Ispitati sudjelovanja i želju za sudjelovanjem odgojitelja na stručnom usavršavanju za navedenu temu.

6.4. Rezultati istraživanja

Prvi problem ovog istraživačkog rada bio je ispitati mišljenje odgojitelja o važnosti početnog čitanja i pisanja u predškolskoj dobi i razmotriti stavove trebaju li djeca te dobi znati čitati i pisati velika tiskana slova. 76% odgojiteljica se u potpunosti slaže s tvrdnjom da je čitanje djeci rane i predškolske dobi važno i nosi brojne blagodati, a povezanost s tom činjenicom i njihovom profesijom jest tvrdnja da predškolska ustanova ima utjecaj u poticanju interesa za knjigu (slikovnicu) kod djece s kojom se u potpunosti slaže 80% ispitanih odgojiteljica. Da čitanje djeci pomaže u bogaćenju i usvajanju rječnika, u potpunosti se slaže 83% ispitanih, dok je čak 11% kontradiktorno ovoj tvrdnji i uopće se ne slažu sa navedenim. „Djeca u predškolskom razdoblju trebaju naučiti pisati velika tiskana slova“ sljedeća je teza

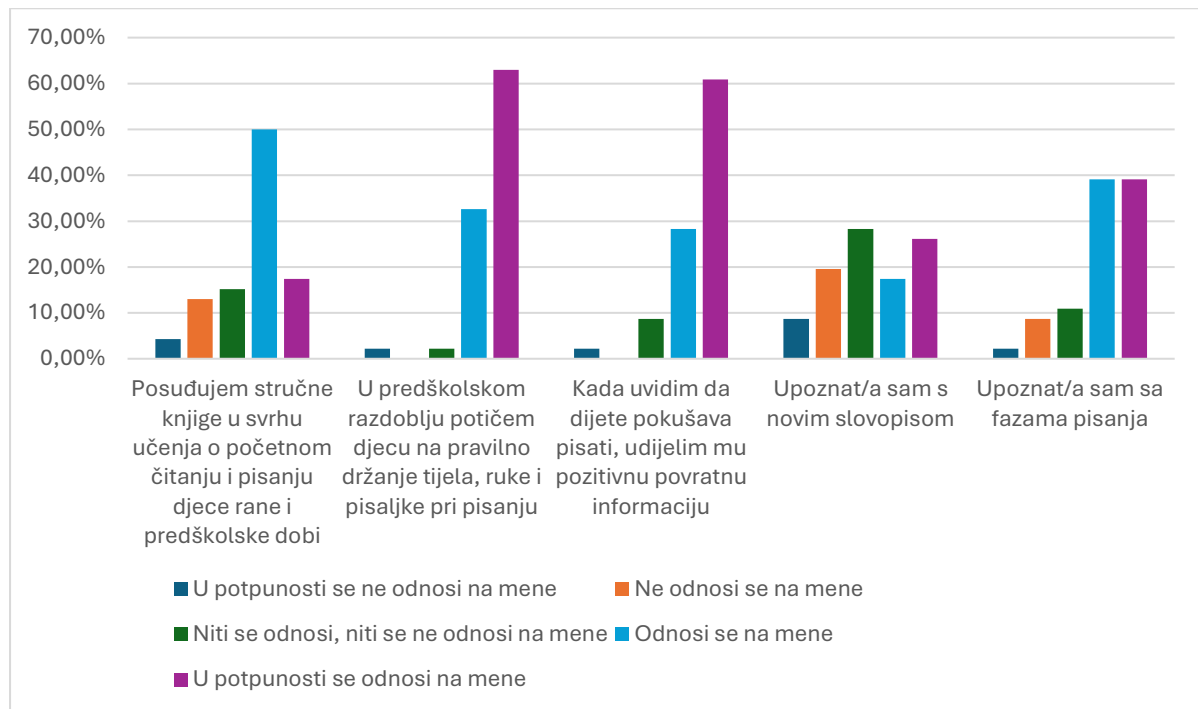
ankete na koju je 57% odgojiteljica ostalo suzdržano i odgovorili su da se ni slažu ni ne slažu s tom tvrdnjom. Slična situacija je s tvrdnjom da „djeca u predškolskom razdoblju trebaju naučiti čitati velika tiskana slova“ jer je 46% odgojitelja neutralno, 17% se ne slaže, a 13% se u potpunosti ne slaže s tim. To je svakako obaveza formalnog učenja čitanja i pisanja u prvom razredu osnovne škole.

Grafikon 5: Stavovi odgojitelja o važnosti početnog čitanja i pisanja u predškolskim ustanovama

Drugi postavljeni problem odnosi se na poticanje djecu u usvajanju vještine pisanja i u kojoj mjeri su odgojitelji upoznati sa novim slovopisom i fazama pisanja. Odgojitelji su na Likertovoj skali od 5 stupnjeva označavali koliko se sljedeće tvrdnje odnose na njih. Oko 67% odgojitelja posuđuje stručne knjige u svrhu učenja o početnom pisanju i čitanju djece rane i predškolske dobi, 15,2% ih je neutralno, a ostali ne posuđuju stručnu literaturu. Većina ispitanih potiče djecu na pravilno držanje tijela, ruke i pisaljke pri pisanju (preko 95%). Također, skoro 90% odgojitelja udijele djeci pozitivnu povratnu informaciju kada uvide da dijete pokušava pisati. Za kvalitetan odgojno-obrazovni proces, odgojitelji bi trebali biti upoznati

sa novim slovopisom i fazama pisanja kako bi s tim predznanjem olakšali djeci formalno učenje pisanja. S novim slovopisom je u potpunosti upoznato tek 26% ispitanih, dok ih oko 17% navodi da se to odnosi i na njih. Oko 78% ispitanih tvrde da su upoznati s fazama pisanja, a od toga je 39% u potpunosti sigurno u poznavanje faza pisanja.

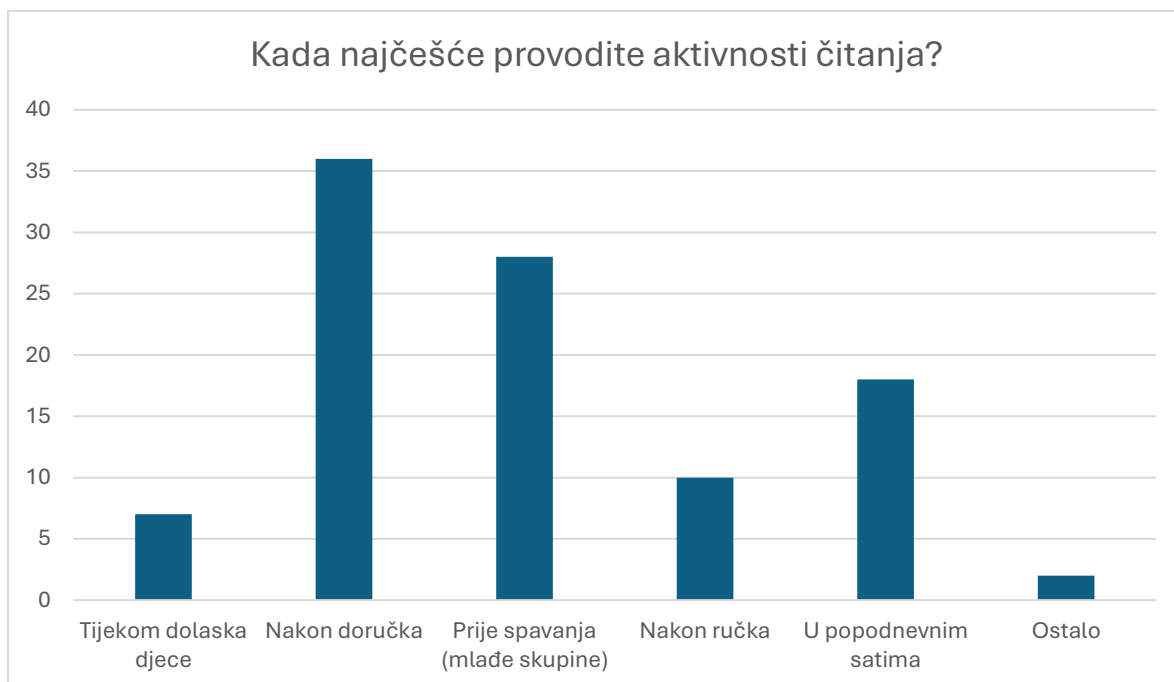

Grafikon 6: Poticanje djece u pisanju i poznavanje slovopisa i faza pisanja

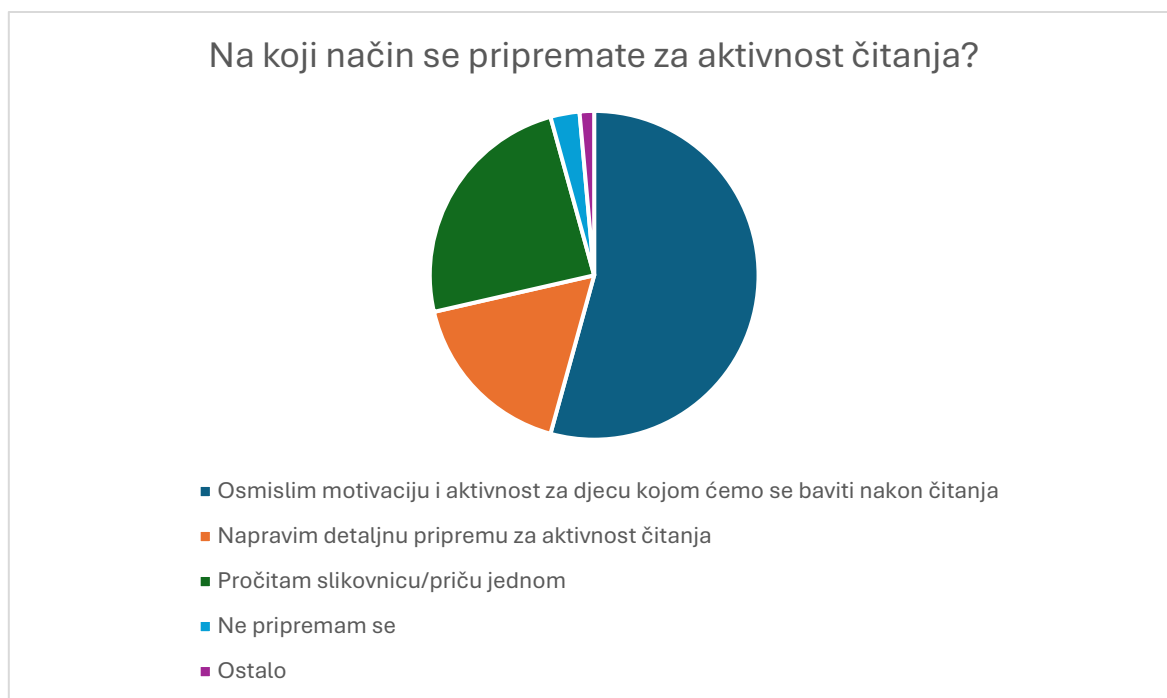
Treći problem ispitivao je kada i na koji način odgojitelji biraju aktivnosti početnog čitanja i pisanja te kako odabiru slikovnice koje čitaju djeci. Najviše ispitanih odgojitelja aktivnosti čitanja provode nakon doručka i prije spavanja (mlađe skupine). Što se tiče pripreme za aktivnost čitanja, 54,3% ispitanih se priprema na način da osmisle motivaciju i aktivnost za djecu kojom će se baviti nakon čitanja, a za 24% ispitanih se priprema svodi na to da jednom pročitaju slikovnicu. Tek 17,1% napravi detaljnu pripremu dok se 3%, odnosno dvije osobe, ne pripremaju. Slikovnice najčešće biraju prema iskustvu, zatim prema željama djeteta i preporuci kolega odgojitelja.

Bez obzira na interes djece, 49,2% ispitanih odgojitelja često nude aktivnosti sa slovima, posebice predškolskoj djeci. 26,2% ispitanih nudi djeci pisani sadržaj u gotovo svim aktivnostima premda nije neophodan za tijek aktivnosti, a 23% provode aktivnosti početnog pisanja tek ako djeca pokažu interes za slova.

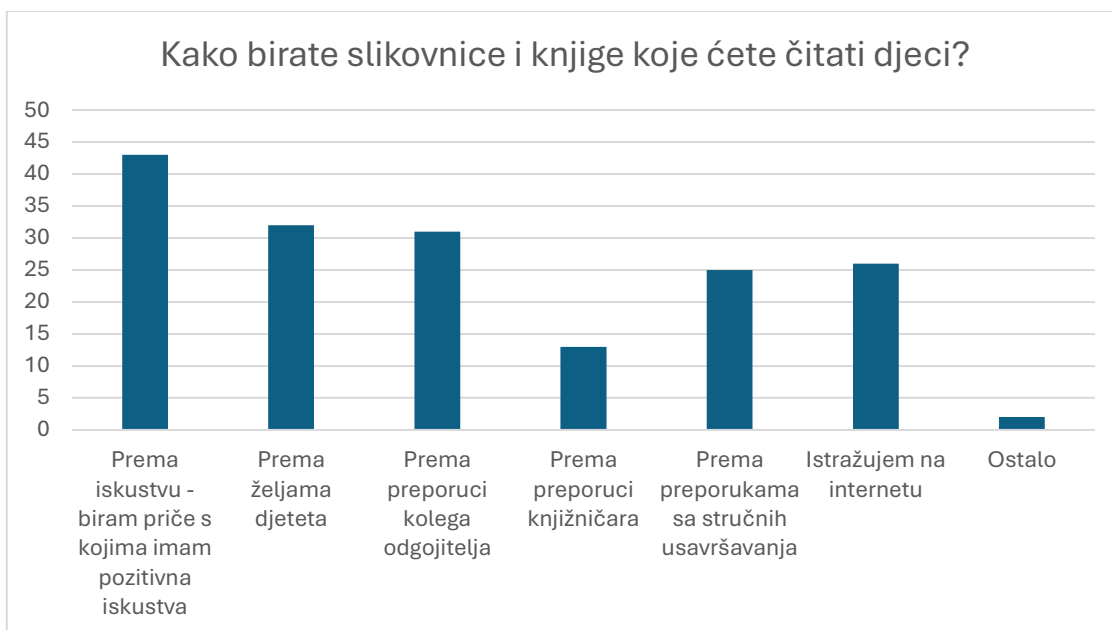
Sljedeći grafovi su navedeni prema broju odgovora ispitanih, a ispitanici su se mogli odlučiti za više odgovora.

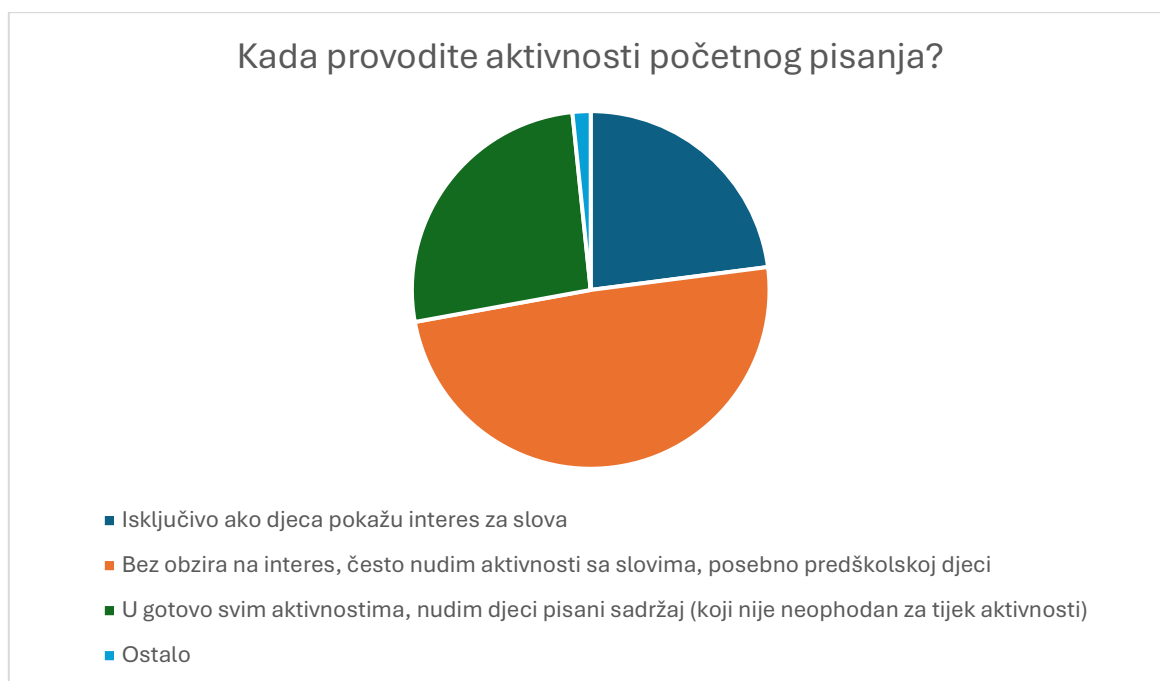
Grafikon 7: Prikaz odgovora kada ispitanici najčešće provode aktivnosti čitanja

Grafikon 8: Prikaz načina pripreme za aktivnost čitanja

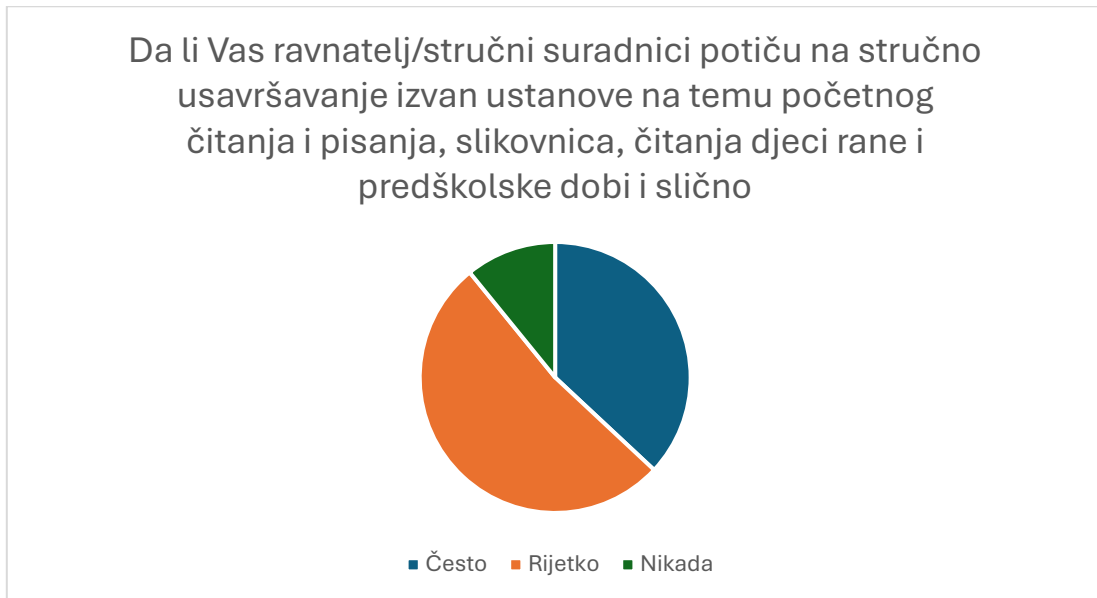
Grafikon 9: Prikaz na koji način odgojitelji biraju slikovnice i knjige koje će čitati djeci

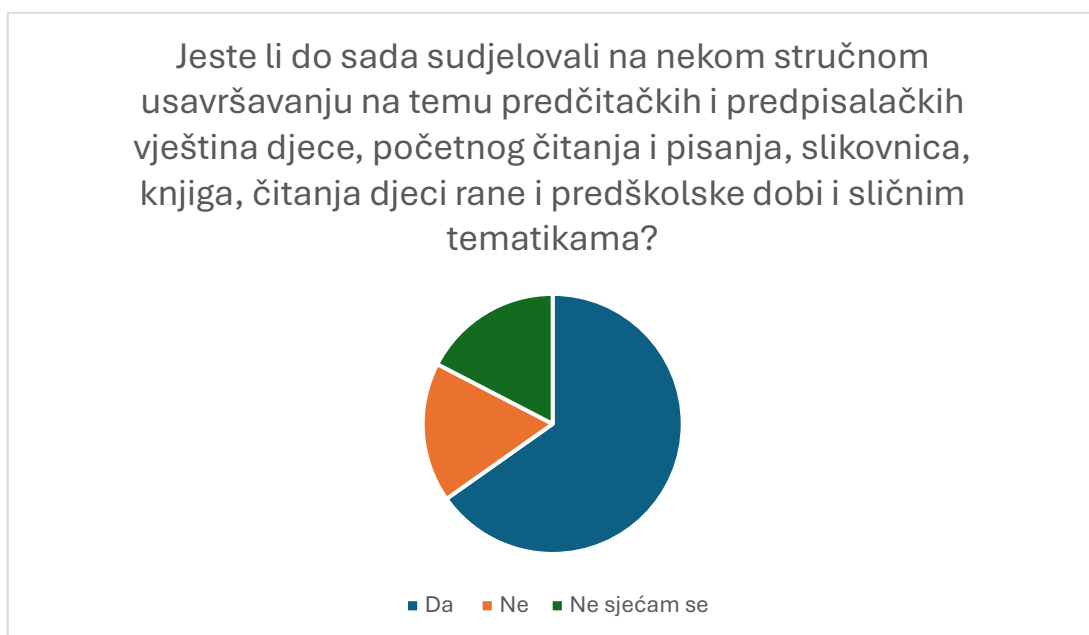
Grafikon 10: Prikaz situacija kada odgajatelji provode aktivnosti početnog pisanja

Četvrti problem istraživao je stručno usavršavanje odgojitelja na temu početnog čitanja i pisanja. Ispitivala se uloga ravnatelja i stručnih suradnika u poticanju odgojitelja na usavršavanje izvan ustanove na temu početnog čitanja i pisanja, a od 46 ispitanih, njih 24

rijetko potiču, a 5 odgojitelja nikada. 30 odgojitelja je sudjelovalo na nekom od stručnih usavršavanja o početnom čitanju i pisanju, 8 nije nikada, a 8 se ne sjeća. 15 odgojitelja nije upoznato je li postojalo stručno usavršavanje na navedenu temu. Pozitivna je informacija da je 42 odgojitelja zainteresirano za sudjelovanje u budućnosti.

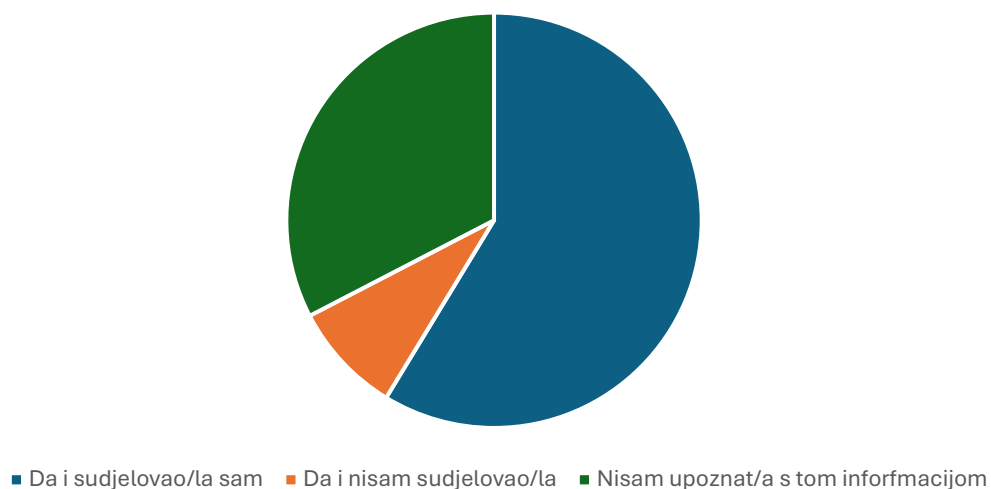

Grafikon 11: Poticanje ravnatelja i stručnih suradnika na stručno usavršavanje o početnom čitanju i pisanju

Grafikom 12: Dosadašnje sudjelovanje ispitanika na stručnim usavršavanjima na temu početnog čitanja i pisanja

Jeste li upoznati je li postojalo stručno usavršavanje na navedene teme?

Grafikon 13: Informiranost ispitanika o provedenim stručnim istraživanjima

Jeste li zainteresirani za sudjelovanje u budućnosti?

Grafikon 14: Zainteresiranost ispitanika za sudjelovanje na stručnom usavršavanju na temu početnog čitanja i pisanja

7. ZAKLJUČAK

Istraživanje je pokazalo da većina ispitanih odgojitelja prepoznaje važnost početnog čitanja i pisanja. Odgojitelji su svjesni svoje uloge u tom procesu, pogotovo uzevši u obzir trenutno razdoblje u kojem su mediji sve izraženiji i dostupniji i roditeljima je lakše djeci dati mobitel nego im pročitati slikovnicu. Većina ispitanih prepoznaje blagodati koje čitanje djeci nosi sa sobom i potiču djecu u pokušaju pisanja. Dobivenom činjenicom da oko polovice ispitanih odgojitelja nije sigurno, odnosno niti se slažu, niti se ne slažu s činjenicom da djeca u predškolskoj dobi trebaju naučiti čitati i pisati tiskana slova, mišljenja sam da su svjesni da im to nije obveza, ali stečenim iskustvom vjeruju da je to jedna od bitnih vještina koja djeci pomaže za daljnji razvoj pismenosti, naglašavajući polazak u školu i formalno učenje. Odgojiteljevim fleksibilnim i stručnim odgojno-obrazovnim pristupom te kvalitetno i atraktivno koncipiranim prostorno-materijalnim okruženjem, većina djece nauči raspoznavati slova i počinju čitati i pisati već u predškolskoj dobi. Istraživanje je pokazalo da se za aktivnosti čitanja odgojitelji obično pripremaju tako što osmisle motivaciju i aktivnost kojom će se baviti nakon čitanja, a manje njih osmisli detaljnu pripremu. Slikovnice biraju prema iskustvu, uvažavajući interese djece i preporuku kolega odgojitelja. S obzirom na njihove razvojne mogućnosti, predškolskoj djeci često nude aktivnosti pisanja.

Opravdanost naglašavanja važnosti početnog čitanja i pisanja, potvrđena je i od strane ispitanih odgojitelja jer se većina njih želi usavršiti u tom području. Žao mi je što ravnatelj i stručni suradnici više od polovice ispitanika rijetko kada potiču na stručno usavršavanje izvan ustanove na temu početnog čitanja i pisanja, slikovnica, čitanja djeci rane i predškolske dobi i slično, a nekoliko njih nikada ne potiču.

Zaključno, djeci je urođena prirodna motivacija za usvajanjem jezika. Odgojitelj je istraživač i praktičar koji uvažava prirodnu motivaciju djece i dopunjuje je svojim utjecajem. Čita djeci, nudi im razne poticajne aktivnosti s obzirom na individualne i razvojne mogućnosti svakog pojedinog djeteta.

8. LITERATURA

1. Apel, K. i Masterson, J. J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti - potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*. Lekenik: Ostvarenje.
2. Aladrović Slovaček K, Reparinac J. (2023). , Fonološka osviještenost kao preduvjet razvoja rane pismenosti u djece predškolske dobi FLUMINENSIA, god. 35 (2023), br. 1, str. 83–100
3. Balić Šimrak, A i Narančić Kovač, S. (2011). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama, *Dijete vrtić obitelj*, 66, str. 10-12
4. Bežen, A. I Reberski, S. (2014). *Početno pisanje na hrvatskome jeziku*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
5. Čudina - Obradović, M. (2002). *Čitanje prije škole - priručnik za roditelje i odgojitelje*. Školska knjiga.
6. Ćatić, I. (2012). *Kompetencije i kompetencijski pristup obrazovanju*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
7. Kraljević, J. K., Lenček, M., I Matešić, K. (2019). Phonological awareness and letter knowledge: Indicators of early literacy in Croatian. *Croatian Journal of Education*, 21(4), str. 1263–1293
8. Kuvač – Kraljević (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
9. Lawrence L. (2003). *Montessori čitanje i pisanje - Kako pomoći djetetu da nauči čitati i pisati*. Zagreb: HENA COM
10. Lenček, M. (2015). Rana pismenost: roditelji - odgojitelji - poticatelji. *Hrčak - Glasilo Hrvatskog čitateljskog društva*, 50, str. 3–8
11. Lenček, M. i Užarević, M. (2016). Rana pismenost - vrijednost procjene. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 52(2), str. 42-59
12. Likierman, H. i Muter M. (2007). *Pripremite dijete za školu*. Buševac: Ostvarenje
13. Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4, str. 39–63.

14. Moomaw, S., i Hieronymus, B. (2008). *Igre čitanja i pisanja*. Zagreb: Ostvarenje.
15. Narodne novine 94/13. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju
16. Peti-Stantić, A. (2019). *Čitanjem do (spo)razumijevanja*. Zagreb: Ljevak
17. PIRLS – izvješće o postignutim rezultatima iz čitanja (2011). Zagreb, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje.
18. Popsek, I. (2021). Slikovnica – svrha, vrste i funkcije Dostupno na: <https://www.predskologija.com/slikovnica-svrha-vrste-i-funkcije/> Preuzeto: 19.05.2024.
19. Slunjski, E. (2011). *Kurikulum ranog odgoja - istraživanje i konstrukcija*. Zagreb: Školska knjiga
20. Slunjski, E., Šagud, M., i Brajša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću - zajednici koja uči. *PEDAGOGIJSKA istraživanja*, 3(1), str. 45-58
21. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice, *Dijete vrtić obitelj*, 66, str. 8-9
22. Špehar, S. (2002). Centar za početno čitanje i pisanje, *Dijete vrtić obitelj*, 27, str. 2-4
23. Treiman, R., Cohen, J., Mulqueeny, K., Kessler, B., i Schechtman, S. (2007). Young Children's Knowledge About Printed Names. *Child Development*, 78(5), str. 1458-1471
24. Wrlter, S. (2014). *How to set up your preschool literacy learning center*. Dostupno na: <https://blog.kaplanco.com/ii/preschool-literacy-learning-center> Preuzeto: 30.05.2024.
25. Žuvela, D. i Guštin, D. (2010). Istraživanje i poticanje razvoja rane pismenosti djece u vrtiću. *Dijete vrtić obitelj*, 60, str. 16–20